

რეზიუმე

ეკოლოგიური უსაფრთხოება არის მთელი საზოგადოების სასიცოცხლო ინტერესების დაცვა იმ შიდა და გარე უარყოფითი ეფექტებისაგან, რომლებიც საფრთხეს უქმნის ეკოლოგიური სისტემის მყარ ფუნქციონირებას. მისი უზრუნველყოფა არის ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორი.

რეკრეაციული ბუნებათსარგებლობა არის გარემოსა და ადამიანის ურთიერთობის მთელი სისტემა, რომელიც წარმოიქმნება საზოგადოების რეკრეაციული მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად ბუნებრივი რესურსების ათვისების, გამოყენების, გარდაქმნისა და წარმოების შემთხვევაში.

ტურისტული რეკრეაციული კვლევების დროს დიდი მნიშვნელობა აქვს სანიტარულ-ჰიგიენური და ეკოლოგიური პირობების შესწავლას, რომლებიც გავლენას ახდენენ რეკრეანტების ჯანმრთელობასა და დასვენებაზე.

მდგრადი სოციალურ-ეკოლოგიურ-ეკონომიკური სისტემის ერთ-ერთ პირობას წარმოადგენს კომპრომისის მოსახლეობას, გარემოსა და სახელმწიფოს შორის.

საკვანძო სიტყვები: ეკოლოგია, ეკოლოგიური უსაფრთხოება, რეკრეაციული ბუნებათსარგებლობა, რეკრეაცია, დასვენება, ტურისტული რეკრეაცია, ეკოტურიზმი, სოციალურ-ეკოლოგიურ-ეკონომიკური სისტემა.

РЕЗЮМЕ

В статье освещаются современные экологические проблемы, ресурсы и виды экологического туризма в Грузии, а также экономически и экологически виверенная организация отдыха которая сохраняет природу.

Экологическая безопасность это состояние защищенности природной среды и жизненно важных интересов человека от возможного негативного воздействия хозяйственной и иной деятельности, чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера, их последствий.

Безопасность играет существенную роль в развитии туризма. Ее обеспечение обусловлено потребностями государства, общества и граждан в пресечении угроз для туристов, обеспечении надежности и комфорта в осуществлении путешествий внутри страны и за рубежом.

ეკოლოგიური უსაფრთხოება არის მთელი საზოგადოების სასიცოცხლო ინტერესების დაცვა იმ შიდა და გარე უარყოფითი ეფექტებისაგან, რომლებიც საფრთხეს უქმნის ეკოლოგიური სისტემის მყარ ფუნქციონირებას. მისი უზრუნველყოფა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მნიშვნელოვანი პირობაა. ამასთან, ეროვნული ეკოლოგიური უსაფრთხოება არ არის ვიწრო ჩარჩოებში მოქცეული ერთი სახელმწიფოს პრობლემა. იგი გლობალური მნიშვნელობისაა და მსოფლიოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების შემადგენელი ნაწილია.¹ ამ პრობლემის სიმწვავე კიდევ უფრო გააძლიერა საზოგადოების გარემოზე ზემოქმედების ამჟამინდელმა მასშტაბებმა.

ამერიკელი ფსიქოლოგ-ფილოსოფოსი აბრაჰამ მასლოუ მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ წყურვილისა და შიმშილის დაკმაყოფილების შემდეგ ადამიანს უჩნდება თვითშენარჩუნების, უსაფრთხოების მოთხოვნილება. ეს მოტივი განაპირობებს მოგზაურობაზე ურის თქმას არასტაბილურ რეგიონებში. უსაფრთხოების და მათ შორის ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა არის მნიშვნელოვანი ფაქტორი ტურისტისთვის (რეკრეანტისთვის) ტურის ან დასასვენებელი ადგილის შერჩევისას.

ტურისტული რეკრეაციული კვლევების დროს დიდი მნიშვნელობა აქვს სანიტარულ-ჰიგიენური და ეკოლოგიური პირობების შესწავლას, რომლებიც გავლენას ახდენენ რეკრეანტების ჯანმრთელობასა და დასვენებაზე. აგრეთვე მნიშვნელოვანია შესწავლილ იქნეს გარემოზე ანთროპოგენური შედეგების გავლენა, რომლებიც რეკრეაციული ბუნებათსარგებლობის ორგანიზებისას ვლინდება. რეკრეაციული ბუნებათსარგებლობა არის გარემოსა და ადამიანის ურთიერთობის მთელი სისტემა, რომელიც წარმოიქმნება საზოგადოების რეკრეაციული მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად ბუნებრივი რესურსების ათვისების, გამოყენების, გარდაქმნისა და წარმოების შემთხვევაში.

რეკრეაციული საქმიანობა ერთი მხრივ ხელს უწყობს ფიზიკური ძალების აღდგენას, მეორე მხრივ უარყოფითი გავლენას ახდენს გარემოზე. აქ უნდა აღვნიშნოთ, რომ ბოლო რამდენიმე წელია ჩნდება ტურიზმის ისეთი მდგრადი ფორმები, რომლებიც გარემოსადმი მეგობრულადაა განწყობილი. იგი კონცენტრირებულია ადგილობრივი მოსახლეობის საარსებო წყაროსა და ტურისტების რეკრეაციის გაუმჯობესებაზე. ეს არის ეკო, მდგრადი ტურიზმი, რომელიც ითვალისწინებს გარემოსდა-

1 მაღლაკელიძე თ. ეკონომიკური უსაფრთხოება. „სიხლე“; თბილისი 2002 70,

ცვით, ეკონომიკურ და სოციალურ-კულტურულ ასპექტებს, მისი მიზანია ბუნებრივი და ადამიანური გარემოს შესახებ ტურისტების და მასპინძელი საზოგადოების მეტი განათლების ჩამოყალიბება. „ეკოტურიზმი განისაზღვრება, როგორც საპასუხისმგებლო მოგზაურობა ბუნებრივ ტერიტორიაზე, რომელიც იცავს გარემოს და აუმჯობესებს ადგილობრივი მოსახლეობის კეთილდღეობას“.²

რეკრეაციისა და დასვენების რაიონებში ეკოლოგიურმა პრობლემებმა შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ტურისტის პირად უსაფრთხოებას, ჯანმრთელობას და ეკონომიკურ ინტერესებს. ატმოსფეროს, წყლის, ნიადაგის ინტენსიური დაბინძურება და მრეწველობისა და ტრანსპორტის გადაჭარბებული ხმაური შეუთავსებელია დასვენებასა და კომფორტთან. სამეურნეო საქმიანობის შედეგად წარმოქმნილი დამაბინძურებელი ნივთიერება ამცირებს ლანდშაფტის რეკრეაციულ მიმზიდველობას. დასაშვებზე მაღალი დაბინძურების შემთხვევაში საერთოდ მიუღებელია ლანდშაფტის გამოყენება რეკრეაციული მიზნით. თუ ასეთ რაიონებში კარგად არის შენარჩუნებული მცენარეული საფარი, ტურისტებს ექმნებათ ზედაპირული შთაბეჭდილება სრულ ეკოლოგიურ უსაფრთხოებაზე, მაგრამ ურბანიზებული რაიონების მიმდებარე ეკოსისტემა შეიცავს მაღალი რაოდენობით მტვერს, მძიმე მეტალებს, ტოქსიკურ გაზებს. ჭის წყალი მაღალი ალბათობით შეიცავს ბარიუმის ქლორიდს, ხოლო მცენარეთა ფესვები შესაძლოა შეიცავდნენ მიკროელემენტებს.

ეკოლოგიურ უსაფრთხოებას აქვს რეგიონული (მსოფლიოსთან მიმართებაში) ასპექტები, რის გამოც მისი უზრუნველყოფის დონე სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულია.

ჩვენს ქვეყანაში გარემოს დაბინძურების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი მოძველებული მოწყობილობები და ტექნოლოგიებია, რომლებსაც დომინირებული ადგილი უჭირავს ქვეყნის ეკონომიკაში და განსაკუთრებით უარყოფით ეფექტს იძლევა მათი გამოყენება გადამამუშავებელ დარგებში. ეკოლოგიური საფრთხის ერთ-ერთ გამოვლენად შეიძლება დასახელდეს ჯანმრთელობისათვის საშიში კვების პროდუქტების იმპორტი, რაც სურსათის უსაფრთხოებას ეჭვქვეშ აყენებს. მოსახლეობისათვის დაბალ ფასებში მიწოდებული იმპორტირებული სურსათის მნიშვნელოვანი ნაწილი არ შეესაბამება ეკოლოგიურ სტანდარტებს. ამასთან დემპინგური ფასებით სურსათის იმპორტი არყევს ეროვნული წარმოების კონკურენტუნარიანობას და აფერხებს სოფლის მეურნეობის განვითარებას.³

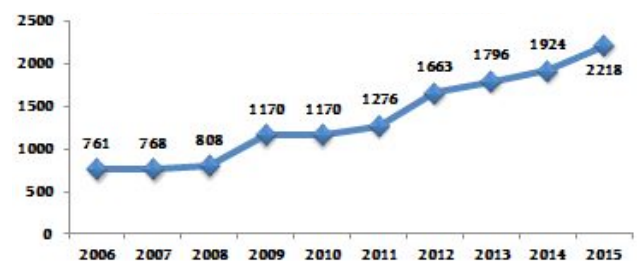
2016 წლის ივნისში მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ კვლევა გამოაქვეყნა, სადაც ნათქვამი იყო, რომ თბილისში ჰაერის ერთ კუბურ მეტრში

Pm10-ის მაჩვენებელი 55-იყო, რაც დასაშვებ ნორმას 3-ჯერ აღემატებოდა (Pm10 ჰაერში 10 მიკრომეტრის დიამეტრის მქონე ნაწილაკების არსებობას გულისხმობს. ასეთი შეიძლება მტვრის ნაწილაკები იყოს). ასევე თბილისში ჰაერის ერთ კუბურ მეტრში Pm2.5-ის მაჩვენებელი 29 იყო, რაც მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიერ დადგენილ დასაშვებ ნორმაზე 2-ჯერ მეტია (PM2.5 ჰაერში 2.5 მიკრომეტრის დიამეტრის მქონე ნაწილაკების არსებობას გულისხმობს და ასეთი ნაწილაკები ატმოსფეროში სანვავის წვის შედეგად ხვდება).

დაავადებათა კონტროლის ცენტრისგან გასხვავებით, ქართველი ონკოლოგების ნაწილი მიიჩნევს, რომ კიბოს რიცხვის ზრდის მიზეზი მხოლოდ მოსახლეობის დაბერება, მკურნალობაზე ხელმისაწვდომობა და კიბოს შემთხვევების აღრიცხვის გაუმჯობესება არ არის. ექიმები თვლიან, რომ ჰაერის დაბინძურება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ადამიანის ჯანმრთელობის გაუარესებაში, რაც სხვა შემთხვევებთან ერთად მოიცავს სიმსივნესა და სასუნთქი გზების დაავადებებსაც.

2016 წლის აგვისტოში კლინიკა “მედიკალბის” ექიმებმა განაცხადეს, რომ უკანასკნელი 5 წლის მანძილზე საგრძნობლად იმატა სიმსივნეების, სასუნთქი გზების დაავადებებისა და ალერგიების სიხშირემ. ამის ერთ-ერთი შესაძლო მიზეზი ეკოლოგიური პირობების გაუარესებაა.

საქართველოში მოსახლეობის რეგისტრირებული დაავადებების რიცხოვნობა პირველადი დიაგნოზით (ათასი) 2015 წ.

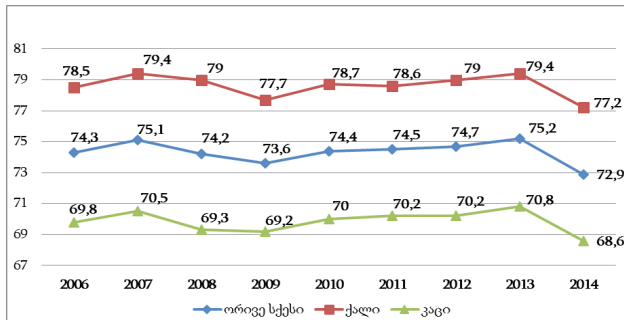
სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაციით, 2014 წლის მონაცემებით, სიცოცხლის მოსალოდნელი საშუალო ხანგრძლივობა 72.9 წელს შეადგენს, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 2.3 პუნქტით, ხოლო 2012 წლის მაჩვენებელზე 1.8 პუნქტით ნაკლებია. ამასთან, 2006-2014 წლების სტატისტიკის თანახმად, 2014 წელს სიცოცხლის მოსალოდნელი ხანგრძლივობის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა.

აღსანიშნავია, რომ 2014 წელს სიცოცხლის მოსალოდნელი ხანგრძლივობა შემცირდა როგორც ქალებში, ასევე მამაკაცებში. სიცოცხლის მოსალოდნელი ხანგრძლივობის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი კი, 2013 წელს იყო (75.2).

² რაჯებაშვილი გ. ტურიზმის განვითარება საქართველოში, საჯარო პოლიტიკის ნარკვევი, თბერვალი, 2012

³ მაღლაკელიძე თ. ეკონომიკური უსაფრთხოება. „სი-ახლე“; თბილისი 2002 74,

საქართველოს მოსახლეობის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 2015 წ.

საქართველოში სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა წლიდან წლამდე მცირდება. თუკი რამდენიმე წლის წინ ეს მაჩვენებელი 76 წელი იყო, დღეს უკვე 72

წლამდე ჩამოვიდა. ბოლო ორი ათეული წლის განმავლობაში საქართველოს მოსახლეობა ყოველ სამ წელიწადში საშუალოდ თითო წლით უფრო ხანდაზმული ხდება – ბერდება. ქვეყანა ითვლება დაბერებულად, თუ მასში 65 წელზე უფროსი ასაკის მოსახლეობის წილი 7%-ს აღემატება, საქართველოში ეს მაჩვენებელი 14,4%-ია, რუსეთში – 12%.

საქართველოში ატმოსფერული ჰაერის ერთ-ერთი ძირითადი დამაბინძურებელია ქვემო ქართლის რეგიონი, სადაც კარგად არის განვითარებული მრეწველობისა და ენერგეტიკის სექტორები. ქვემო ქართლის რეგიონის წილმა ქვეყნის მასშტაბით საწარმოებიდან ჰაერში მავნე ნივთიერებების ემისიების გაფრქვევაში 2014 წელს 28,12% შეადგინა, რაც ქვეყანაში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებაში მხოლოდ იმერეთის რეგიონის წილზე (46,12%) ნაკლებია. მნიშვნელოვანია, რომ ქ. რუსთავის წილი ქვეყნის დაბინძურებაში 17%-ს შეადგენს. რეგიონში, ეკონომიკური საქმიანობების ანალიზის შედეგების მიხედვით, მრეწველობის სექტორზე მოდის გაფრქვევების 71,26%, ხოლო ენერგეტიკის სექტორზე - 28,74%. ატმოსფერული

ჰაერის დაბინძურების თვალსაზრისით, ძირითადი საქმიანობებია ცემენტის (33,4%), მეტალურგიული (15,5%) და ქიმიური (7,55%) წარმოებები, რომელთა გაფრქვევების ხვედრითი წილი მთლიანი გაფრქვევებიდან 56,42%-ს შეადგენს. რეგიონში არსებული სტაციონალური და დიფუზიური წყაროებიდან ჰაერში მავნე ნივთიერებების ემისიების სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, ბოლო წლებში აღინიშნება ჰაერის დაბინძურების მნიშვნელოვანი ზრდა (2014 წლისთვის წინა წელთან შედარებით ნახშირჟანგის ემისია გაიზარდა დაახლ. 13%-ით, აზოტის ჟანგბადის - დაახლ. 90%-ით და ა.შ.). ამასთან, დაბინძურება დაშვებულ კონცენტრაციაზე მაღალია. დაბინძურების ზრდის მიზეზია მოქმედ საწარმოთა რიცხვის და შესაბამისად, გაფრქვევების რაოდენობის გაზრდა, აგრეთვე რეგიონის მასშტაბით სატრანსპორტო საშუალებების გაზრდილი რაოდენობა და მოსახლეობის მიერ გასათბობი საშუალებების (განსაკუთრებით, გაზის გამათბობლების) გამოყენების მზარდი ტენდენცია.

ქვემო ქართლის რეგიონის ტერიტორია, საშიში გეოლოგიური პროცესების განვითარება-რეაქტივაციის და ახალი კერების ჩასახვა-განვითარების თვალსაზრისით, მიეკუთვნება დაბალ და საშუალო საშიშროების რისკის კატეგორიას, რომლის დაზიანების კოეფიციენტი 0,25-0,4-ია.

რეგიონის ტერიტორიაზე სტიქიური გეოლოგიური პროცესების ჩასახვა-განვითარებას და მათ პერიოდულ აქტივიზაციას განაპირობებს სხვა მიზეზებთან ერთად ადამიანის სამეურნეო საქმიანობით გამოწვეული ზემოქმედება გარემოზე - ტყის მასივების უსისტემო მასობრივი გაჩეხვა, არასწორი მორწყვა; მნიშვნელოვანი ფართობების დამარილება-დამლაშება; დაჭაობება; საძოვრების უყაირათო ექსპლუატაცია; ბალახის კორდის დარღვევა; პირველადი რელიეფის ანთროპოგენური ტრანსფორმაცია სამთო მოპოვების ობიექტებზე, მათი კარიერული წესით და აფეთქებითი მეთოდებით დამუშავების გამო.

საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობა და სიცოცხლის მოსალოდნელი ხანგრძლივობა 2016 წელი

ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები											
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
მოსახლეობის რიცხოვნობა 1 იანვრისათვის (ათასი კაცი)	4 401.3	4 394.7	4 382.1	4 385.4	4 436.4	4 469.2	4 497.6	4 483.8	4 490.5	3 713.7	3 720.4
სიცოცხლის მოსალოდნელი ხანგრძლივობა დაბადებისას	74.3		75.1	74.2	73.6	74.4	74.5	74.7	75.2	72.9	72.9

წყარო: <http://www.geostat.ge/>

მარნეულის მუნიციპალიტეტში ჩატარებულმა გამოკითხვამ აჩვენა, რომ მუნიციპალიტეტის რამდენიმე თემში: დამია-გეურარხი, კაჩალანი, კასუმლო, შულავერი, ყულარი, თამარისი უმთავრეს პრობლემას წარმოადგენს სარწყავი წყლის დაბინძურება, რაც გამოწვეულია სომხეთიდან შემომავალი მდ. დებედას დაბინძურებული წყლისგან. ეს მდინარე დაბინძურებულია ალავერდის ტერიტორიაზე არსებული ძვირფასი ლითონების მომპოვებელი საწარმოს მიერ, აგრეთვე ალავერდისა და შამლუხის სამთო გამამდიდრებელი კომბინატების მიერ. ასევე ადგილი აქვს მუნიციპალიტეტში არსებული ქვის მომპოვებელ-გადამამუშავებელი საწარმოების მიერ წარმოების პროცესში ჰაერის დაბინძურებას. აგრეთვე აღსანიშნავია გარემოს დაბინძურება უკანონო ნაგავსაყრელებით, რომლებიც განლაგებულია პრაქტიკულად ყველა სოფლის ტერიტორიაზე და წვიმის დროს ჩაირეცხება ნიადაგში.

ჩვენს მიერ ჩატარებულ გამოკითხვაში მონაწილე ქვემო ქართლის შინამეურნეობების ოჯახების 16.4%-ს არც ერთი წევრი არ ყავს პრაქტიკულად ჯანმრთელი, ანუ ოჯახების 83.6%-ში მინიმუმ ერთი წევრი მაინც არის ჯანმრთელი. ამ კითხვაზე მიღებული მონაცემების საშუალო სტატისტიკური მაჩვენებლების მიხედვით, ქვემო ქართლის რეგიონის ოჯახებში პრაქტიკულად ჯანმრთელი საშუალოდ 3 წევრია. თუკი მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარეობას რაიონულ ჭრილში გავანალიზებთ, აღმოჩნდება, რომ პრაქტიკულად ჯანმრთელი წევრები უფრო ხშირად მარნეულის რაიონში მცხოვრებ შინამეურნეობებშია მაშინ, როცა ჯანმრთელობის პრობლემებს უფრო ხშირად თეთრიწყაროს რაიონში მცხოვრები ოჯახები უჩივიან. ქრონიკული დაავადება, რომელიც საჭიროებდა ხანგრძლივ რეგულარულ მკურნალობას გასული 12 თვის განმავლობაში, ოჯახების 43.3%-ში ერთ წევრს მაინც ჰქონდა. რაიონების მიხედვით ქრონიკული დაავადებები უფრო ხშირად გავრცელებულია თეთრიწყაროს რაიონში მცხოვრებ შინამეურნეობებში. კვლევაში მონაწილე ოჯახების 3.1%-ში არის ოჯახის ერთი წევრი მაინც, რომელიც მძიმედ დაავადებულია და საჭიროებს მუდმივ მოვლას (კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ მძიმე დაავადებით დასნეოვანებული პირი ქვემო ქართლში სულ 114-ია).

2016 წლის დემოგრაფიულ მაჩვენებლებში ქვემო ქართლის რეგიონში გარდაცვლილთა რიცხოვნობა საკმაოდ მაღალია, მეხუთე ადგილზეა თბილისის, იმერეთის, სამეგრელო - ზემო სვანეთისა და კახეთის შემდეგ, მაგრამ მათგან განსხვავებით შობადობა უფრო მაღალია და მატება შეინიშნება. ზოგადად, საქართველოში რეგიონების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, დემოგრაფიული მდგომარეობა ძალიან მძიმეა.

ზემოთ აღნიშნული მონაცემების ფონზე ქვემო ქართლის რეგიონში ტურიზმის განვითარების საფუძველს იძლევა ის დიდი პოტენციალი, რომელიც

რეგიონში კულტურულ-ისტორიული მემკვიდრეობის სახით გაგვაჩნია.

ქვემო ქართლს დიდი და უძველესი ისტორია აქვს. აქ გაიარა კაცობრიობის ისტორიის ყველა პერიოდმა. შექმნილია უზრუნველესი თრიალეთის ყორღანების დიდი კულტურა, რომელიც უფრო ძველია ვიდრე ლეგენდარული კოლხეთი და მასთან დაკავშირებული მითი არგონავტებზე. რეგიონში დღემდე შემორჩენილია ძველი წელთაღრიცხვის პირველ ათასწლეულში ჩასახული ნაქალაქარი და სხვა ღირსშესანიშნაობები. მსოფლიოს ყურადღება მიიპყრო და განსაკუთრებულ არქეოლოგიურ აღმოჩენად ითვლება პირველყოფილი ადამიანის ადგილსამყოფელისა და თვით ადამიანის ნაშთების აღმოჩენა დმანისის ნაქალაქარზე. სპეციალისტების მიერ დადგინდა, რომ დმანისელი ჰომინიდი ამ ტერიტორიაზე ბინადრობდა 1,8 მილიონი წლის წინათ და იგი ევროპასა და აზიაში უძველესია. შესაბამისად, დმანისი ევროპისა და აზიის ყველაზე ადრეულ დასახლებად შეიძლება იქნეს მიჩნეული. ქართული ეპიგრაფიკის უძველესი ნიმუში შემოგვინახა ბოლნისის სიონის ტაძარმა და იგი V საუკუნით თარიღდება. სულ ქვემო ქართლში 650-ზე მეტი ისტორიული ძეგლია, რომელთა შორის 300-მდე ტურისტულ მარშრუტებშია ჩართული. ქვემო ქართლში ერთი კურორტი - მანგლისი და რამდენიმე დასასვენებელი ზონაა, სადაც არსებულ სანატორიუმებსა და დასასვენებელ სახლებში ყოველწლიურად 10 ათასამდე ადამიანის მიღება შესაძლებელი. საკურორტო ზონებია დმანისის, ბოლნისის, თეთრიწყაროს, გარდაბნისა და წალკის მუნიციპალიტეტებში.

ქვემო ქართლის ბუნებრივ-გეოგრაფიული პირობები, აგრეთვე ბუნებრივი, კულტურული და ისტორიული ძეგლები ქმნის რეგიონში ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობას. ტურიზმის პერსპექტიული მიმართულებებია: ცხენოსნობა, სამონადირეო ტურიზმი, ეკოტურიზმი, შემეცნებითი ტურიზმი, ოჯახური ტურიზმი, ეთნოგრაფიული ტურიზმი, აგროტურიზმი, სამკურნალო-სარეაბილიტაციო ტურიზმი და სხვ.

მარნეულის მუნიციპალიტეტში ძირითადად განვითარებულია კულტურულ - შემეცნებითი ტურიზმი. აგროტურიზმი განვითარებულია თამარისის და ყულარის თემების ტერიტორიაზე. გარკვეული საკურორტო პოტენციალი გააჩნია ახკერძს. მარნეული შევიძლია განვიხილოთ როგორც შუალედური პუნქტი ქვემო ქართლის სამხრეთ ტურისტულ მარშრუტზე, რომელიც თბილისში იწყება და ბოლნისში მთავრდება.

ქვემო ქართლის ტერიტორიის ფართობის 1,57%-ზე მდებარებს გარდაბნის ალკვეთილი (3484 ჰა) და ალგეთის ეროვნული პარკი (6822 ჰა), რომელსაც გააჩნია რეკრეაციულ-კურორტოლოგიური და ნიადაგდაცვითი მნიშვნელობა. ამჟამად, დაცულ ტერიტორიაზე განვითარებულია ეკოტურიზმის ისეთი

მიმართულებები, როგორიცაა საფეხმავლო, საცხენოსნო და კულტურული ტურები. ტურისტთა მზარდი ინტერესის მაჩვენებელია პარკის ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდა. ეროვნულ პარკს ეკო-ტურიზმის (სალაშქრო, საცხენოსნო, ფოტო-ვიდეო, ფრინველებზე დაკვირვების, ეკოლოგიური და ბოტანიკური ტურები) განვითარების საკმაოდ მაღალი პოტენციალი აქვს. შესაძლებელია ალგეთის ეროვნული პარკის მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის ჩართვა ეკო-ტურისტულ საქმიანობასა და სხვადასხვა სოციალურ პროექტებში, როგორიცაა ადგილობრივი მოსახლეობის გადამზადება გიდის სერვისის უზრუნველსაყოფად, საოჯახო სასტუმროებისა და კვების ობიექტების განვითარება და ადგილობრივი პროდუქციის რეალიზაციის ხელშეწყობა.

ჩვენ ვთვლით, რომ აღნიშნული ტურისტული პოტენციალი საკმარისია რეგიონში თუნდაც შიდა ტურიზმის განვითარებისათვის.

საქსტატის 2016 წლის მონაცემებით პირველ სამ კვარტალში ქვემო ქართლის რეგიონში დაფიქსირდა 184 ათასი ვიზიტორის შემოსვლა. 2015 წლის იმავე პერიოდის განმავლობაში რეგიონი მოინახულა 172 ათასმა ვიზიტორმა. საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ რეგიონში ტურისტებისა და ვიზიტორების რაოდენობის ზრდა შეინიშნება, მაგრამ არის ერთი პრობლემა, რომლის წინაშეც დგას ტურიზმის განვითარება ქვეყნის მასშტაბით, ტურიზმის ეროვნულმა სააგენტომ არ გაითვალისწინა SW Associates მიერ 2007 წელს მომზადებულ ტურიზმის განვითარების ეროვნულ სტრატეგიასა და გეგმაში მოცემული რეკომენდაციები, სადაც ნათქვამია: „მაღალი მხარჯელობითი პოტენციალის მქონე ვიზიტორების შემოსვლა დასავლეთეუროპის ბაზრებიდან და შორეული ქვეყნებიდან საშუალებას მოგვცემს მივაღწიოთ ეკონომიკურ მდგრადობას სასტუმროების ქსელის მიმდინარე და ვიზიტორთა სხვა სახის მომსახურების განვითარებისათვის“, ეს ნიშნავს, რომ საჭიროა ისეთი ტურების შეთავაზება, რომელიც მიმზიდველი იქნება ტურისტებისათვის რათა საქართველოში და მის რეგიონებში ჩამოვიდნენ.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ქვემო ქართლის რეგიონული განვითარების სტრატეგიის 2015-2017 წლის სამოქმედო გეგმის მიხედვით, პრიორიტეტებად მიჩნეულია მიმართულებები: საჯარო ხელისუფლების შესაძლებლობების განვითარება; საბაზო ინფრასტრუქტურისა და მშენებლობის განვითარება; სოფლის მეურნეობის განვითარების მხარდაჭერა; ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარება; სოციალური უზრუნველყოფისა და ჯანმრთელობის დაცვის ქმედითი სისტემის ჩამოყალიბება; ქმედითი გარემოსდაცვითი საქმიანობის განხორციელება.

ქვემო ქართლის ტურისტული ობიექტები არ შეესაბამება თანამედროვე სტანდარტებს, რეგიონში აღინიშნება სასტუმროების ნაკლებობა. ქ. რუსთავში ხუთი სასტუმროა. მუნიციპალიტეტებში საოჯახო

ხო ტიპის სასტუმროებმა ჯერჯერობით სათანადო განვითარება ვერ ჰპოვა. ქვემო ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021 წლებისთვის წალკასა და დმანისში არის საოჯახო ტიპის სასტუმროები, თუმცა მათი რაოდენობა მცირეა. სექტორის მთავარ პრობლემებად რჩება პერსონალის დაბალი ანაზღაურება და უკიდურესად დაბალი ინვესტიციები ფიქსირებულ აქტივებში, შესაბამისად კი - მომსახურების დაბალი ხარისხი.

ქვემო ქართლის რეგიონის ტურიზმის განვითარებისთვის ფაქტორული (SWOT) ანალიზი

ძლიერი მხარეები	სუსტი მხარეები
- შემეცნებითი ტურიზმის და აგროტურიზმის განვითარების პოტენციალი; - ნაციონალური მნიშვნელობის კულტურული და ისტორიული მონუმენტები; - სარეკრეაციო რესურსები; - მრავალფეროვანი კლიმატური პირობები	- არსებული ტურისტული ინფრასტრუქტურის შესაბამისი მომსახურებისა და კადრების დაბალი დონე; - სასტუმროების, გასართობი ცენტრების, საზოგადოებრივი კვების ობიექტებისა და საინფორმაციო ცენტრების ნაკლებობა; - რეგიონის არასაკმარისი რეკლამირება; - მოძველებული სატრანსპორტო სისტემა
შესაძლებლობები	საფრთხეები
- ცენტრალური ბიუჯეტიდან დაფინანსებული სამიზნე პროგრამები; - რეგიონისთვის მნიშვნელოვანი პროექტების დაფინანსების წარმატებული ათვისება; - ბუნებრივი, კულტურული და ისტორიული თავისებურებების კომერციალიზაციაში ინვესტირებული უცხოური/დონორული კაპიტალი.	- ბუნებრივი კატასტროფები; - ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუარესება (ანთროპოგენური ფაქტორების ზემოქმედება გარემოზე); - რეგიონული და მუნიციპალური განვითარების გეგმის სუსტი იმპლემენტაცია, მათ განხორციელებაზე სუსტი მინიტორინგი.

მდგრადი სოციალურ-ეკოლოგიურ-ეკონომიკური სისტემის ერთ-ერთ პირობას წარმოადგენს კომპრომისი მოსახლეობას, გარემოსა და სახელმწიფოს შორის. სოციალურ-ეკოლოგიურ-ეკონომიკური სისტემაში მიმდინარე პროცესები განისაზღვრება საზოგადოების მოღვაწეობის ოთხი კრიტერიუმით: 1. სამუშაო ძალა (მოსახლეობა-სოციალური ფაქტორები); 2. ადამიანის შრომით შექმნილი ძირითადი კაპიტალი(საზოგადოება-ბუნება); 3. ბუნების მიერ შექმნილი ძირითადი კაპიტალი (ეკოლოგია-ბუნება); 4. ნორმატიულ-საკანონმდებლო და

საკრედიტო-საფინანსო კომპონენტები(ინფრასტრუქტურა).

ქვეყანაში ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით აუცილებელია შემუშავდეს ეროვნული ეკოლოგიური პროგრამა, როგორც გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების გამოყენების სახელმწიფო - ნორმატიული აქტების სისტემა. იგი უნდა მოიცავდეს აგრეთვე ამ სისტემის კონტროლის მექანიზმს. უნდა შემოღებულ იქნეს სხვადასხვა ადმინისტრაციული სანქციები და ჯარიმები, რაც უზრუნველყოფს დადგენილი ნორმატივების დაცვას. აუცილებელია ჩაჯდეს განსაზღვრულ ნორმაში ატმოსფერული ჰაერის მომწამვლელი გაზებით დაბინძურების მაჩვენებლები. ამისათვის სხვა ღონისძიებებთან ერთად განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ავტომანქანების ტექნიკური გაუმართაობის აღკვეთას, დაბინძურებისაგან წყლის რესურსების დაცვას და ა.შ.

ბუნებათსარგებლობისა და გარემოს დაცვის რაციონალური ეკონომიკური მექანიზმის შექმნისათვის აუცილებელია ექსტერნალიები (გარე ეკონომიკური ხარჯები *externalities*, *external costs*) აისახოს წარმოების ხარჯებში შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შექმნის საფუძველზე, იმ პრინციპით, რომ უნდა გადაიხადოს იმან ვინც უშუალოდ აბინძურებს გარემოს. ამ მექანიზმის დანერგვა საწარმოს აიძულებს ეძებოს ეფექტიანი გზები გარე ეკონომიკური ხარჯების შემცირებისათვის.⁴

მთავარი პრობლემა არის ქვეყნის ეკონომიკური ზრდისა და გარემოს დაცვის ამოცანების ოპტიმალური შეხამება, ისე რომ არცერთი მხარე - არც ეკონომიკური განვითარება და არც გარემოს დაცვა არ დაზიანდეს. მიღწეულ იქნეს ეკონომიკის უსაფრთხო განვითარება მოსახლეობის საკეთილდღეოდ.

ჩვეულებრივ, ტურისტულ პროექტებზე მუშაობის დაწყებამდე უნდა მომზადდეს ტურიზმის სტრატეგიული გეგმა და ყველა დაინტერესებულ მხარესთან, მათ შორის სექტორულ სტრუქტურებთან, ადგილობრივ ტურისტულ და ბიზნეს ოპერატორებთან, არასამთავრობო ორგანიზებთან და სამეცნი-

ერო ინსტიტუტებთან კონსულტაციების შემდეგ უნდა მოხდეს მისი მიღება. გეგმა უნდა შეიცავდეს, არსებული და პოტენციური ტურისტული მიმზიდველობების ინვენტარიზაციას; უნდა ადგენდეს, რისი გაკეთებაა საჭირო ტურისტული შესაძლებლობების გასაფართოებლად; ასევე უნდა მოიცავდეს კონკრეტულ მიზნებს და ამოცანებს მარკეტინგის და ადგილის მიმზიდველობის გაუმჯობესების მიზნით. გარდა ამისა, უნდა არსებობდეს სამიზნე ქვეყნების ნათელი სურათი, რაც უზრუნველყოფს ინფორმაციის მიღებას პოტენციური ვიზიტორების და მათი სურვილების შესახებ. ზედმიწევნით უნდა იქნეს შესწავლილი ტურიზმის განვითარების ზემოქმედება ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე და უნდა მომზადდეს შემამსუბუქებელი ღონისძიებები, რათა თავიდან იქნეს აცილებული უარყოფითი ზემოქმედება გარემოსა და მოსახლეობაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მალლაკელიძე თ. ეკონომიკური უსაფრთხოება. „სიახლე“; თბილისი 2002
2. რაჯებაშვილი გ. ტურიზმის განვითარება საქართველოში, საჯარო პოლიტიკის ნარკვევი, თებერვალი, 2012
3. ბირჟაკოვი მ. ტურიზმის ეკონომიკური უსაფრთხოება. თბ. 2014
4. სამოხინი ა. ა. ტურიზმის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საკითხები, კრასნოდარი 2009
5. http://geostat.ge/?action=page&p_id=196&lang=geo
6. <http://factcheck.ge/>
7. <http://www.economy.ge/>
8. <http://static.mrdi.gov.ge/52b30e8f0cf2f9b6fab6b489.pdf>
9. <http://www.bpn.ge/ekonomika/14696-sicockhlis-sashualo-khangrdzlivoba-shemcirda-pensionertharaodenoba-ki-gaizarda.html?lang=ka-GE>
10. http://www.for.ge/view.php?for_id=10230&cat=3
11. <http://www.cida.ge/site/index.php/Geo>

⁴ მალლაკელიძე თ. ეკონომიკური უსაფრთხოება. „სიახლე“; თბილისი 2002 71,